

A full-page background image featuring a wind turbine in a landscape during sunset or sunrise. The sky is a mix of blue and orange. The turbine's tower and one blade are prominent. The image is overlaid with a pattern of dark blue triangles and a white wavy line at the bottom right.

Tillsyn av energihushållning

Vad är det som gäller?

*För dig som vill veta mer
om miljöbalkens krav på
energihushållning.*

För en hållbar framtid

Vi lever i en tid med klimatförändringar och vi måste alla göra vårt bästa för att minska vår miljöpåverkan. Miljöbalken är en viktig del i arbetet för en effektivare energianvändning och en hållbar utveckling.

Av 2 kap. 5 § miljöbalken framgår bland annat att alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med energi och i första hand använda förnybara energikällor.

Hushållningsprincipen innebär att all verksamhet ska bedrivas, och alla åtgärder ska vidtas, på ett sådant sätt att energin används så effektivt som möjligt och att användningen minimeras.

När företagen uppfyller miljöbalkens krav på energihushållning och användning av förnybara energikällor bidrar det till en hälsosam och god miljö för kommande generationer.

Tillsynsmyndigheterna bidrar i sin tur genom tillsyn av företagens arbete med energihushållning och energieffektivisering och ökar därmed förutsättningarna för att nå Sveriges uppsatta energi- och klimatmål.

Mål för den svenska energi- och klimatpolitiken till år 2020 är:

- 40 procent minskning av klimatutsläppen.
- Minst 50 procent förnybar energi.
- 20 procent effektivare energianvändning.
- Minst 10 procent förnybar energi i transportsektorn.

Källa: www.regeringen.se

Energimyndighetens tillsynsvägledande ansvar

Enligt miljötillsynsförordningen ansvarar Energimyndigheten för tillsynsvägledning i frågor om verksamhetsutövares egenkontroll när det gäller hushållning med energi och användning av förnybara energikällor. Du hittar våra kontaktuppgifter på vår webbplats www.energimyndigheten.se/miljobalken

Vad är det som gäller?

Miljöbalken

Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö. I miljöbalken finns de bestämmelser som ställer krav på verksamhetsutövare om energihushållning och energieffektivisering. I miljöbalken anges även att detta ska kontrolleras genom verksamhetsutövarnas egenkontroll. Det finns också bestämmelser i miljöbalken som ligger till grund för tillsynsmyndigheternas arbete med tillsyn av energihushållning.

Verksamhetsutövare är den som har faktisk och rättslig möjlighet att vidta åtgärder. Exempel på vilka krav miljöbalken ställer på verksamhetsutövare:

- Verksamhetsutövaren är skyldig att visa att miljöbalkens bestämmelser följs. Se 2 kap. 1 § miljöbalken angående den så kallade bevisbördeprincipen.
- Verksamhetsutövaren ska skaffa sig tillräcklig kunskap i förhållande till den verksamhet som planeras bedrivas eller den åtgärd som ska vidtas. Se 2 kap 2 § miljöbalken angående kunskapskravet. Exempelvis kan en energikartläggning vara ett sätt att leva upp till kunskapskravet gällande energi. Att utreda olika åtgärder för att effektivisera energianvändningen kan också vara ett sätt att leva upp till kunskapskravet.
- Verksamhetsutövare som bedriver näringsverksamhet ska använda bästa möjliga teknik i sin verksamhet. Se 2 kap. 3 § miljöbalken. Av det så kallade BREF-dokument som tas fram inom EU framgår vad som utgör bästa tillgängliga teknik inom olika branscher. Det innebär även att energieffektiv teknik ska användas.
- Verksamhetsutövare har en skyldighet att hushålla med energi och i första hand använda förnybara energikällor. Se 2 kap 5 § miljöbalken. Detta innebär att verksamhetsutövaren kontinuerligt ska se över och effektivisera sin energianvändning. Detta kan göras genom att kontinuerligt genomföra åtgärder för att energieffektivisera. Det innebär också att verksamhetsutövare har rutiner för energieffektivisering i planering, underhåll och drift.
- De krav som ställs enligt miljöbalken får inte vara orimliga i förhållande till miljönyttan. Se 2 kap 7 § miljöbalken. Kraven kan dock gå längre än vad som är lönsamt ur en företagsekonomisk synvinkel. Alla verksamheter har olika förutsättningar. Föreläggande om att genomföra åtgärder för att energieffektivisera eller konvertera till förnybar energi måste därför göras för varje enskild åtgärd efter en utredning som visar på dess miljönytta och rimlighet.

- Tillsynsmyndigheter får ställa krav på åtgärder men inte besluta om mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet. Se 26 kap 9 § miljöbalken. Alla verksamheter har olika förutsättningar. Därför ska åtgärder för att effektivisera energianvändning eller konvertera till förnybar energi i första hand bestämmas av företagen själva. Företag kan vara villiga att göra åtgärder när de ser vinster med energieffektivisering efter att ha genomfört en översyn av energianvändningen, exempelvis energikartläggning.
- Verksamhetsutövare ska löpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka olägenheter för människors hälsa eller miljön. Detta görs genom egna undersökningar eller att verksamhetsutövaren håller sig underrättad om verksamheten på annat sätt. Tillsynsmyndigheten kan begära förslag på kontrollprogram av verksamhetsutövaren där det framgår hur kontrollen ska ske. Se 26 kap. 19 § miljöbalken. Verksamheten ska ha rutiner för att hushålla med energi i drift och underhåll, samt ha rutiner för att ta in energiaspekten vid inköp av ny utrustning.
- Om frågan om energihushållning är prövad och avgjord i ett tillstånd får tillsynsmyndigheten inte ställa andra eller ytterligare krav i samband med tillsynen. Se 24 kap. 1 § miljöbalken.

Rättspraxis

Den vägledning som går att hitta i praxis angående energihushållning och energieffektivisering berör främst tillståndsprövning. Det finns dock några vägledande rättsfall angående krav på energihushållning som ställts i samband med operativ tillsyn.

Av praxis följer att:

- Tillsynsmyndigheten har rätt att bedriva tillsyn av hushållningsprincipen även om exempelvis en energideklaration av byggnaden har genomförts.
- Tillsynsmyndigheten har rätt att ta ut en avgift för tillsyn av energianvändningen.
- Även mindre användare av energi omfattas av hushållningsprincipen och kan föreläggas att vidta energieffektiviserande åtgärder.

Hur energihushållning hanteras vid tillståndsprövning kan se olika ut. Vissa tillstånd innehåller villkor som ställer krav på att verksamhetsutövaren med viss regelbundenhet ska upprätta en energihushållningsplan. Denna plan ska även innehålla förslag på energieffektiviserande åtgärder samt redovisning av resultatet av genomförda åtgärder. I andra fall, främst när det är fråga om stora energiintensiva processindustrier med möjlighet till omfattande energieffektiviseringsåtgärder, har krav ställts på energianvändning och i vissa fall även specifika åtgärder för att begränsa energianvändningen.

I flera rättsfall framgår det att en förbättrad energihushållning bäst genomförs genom att verksamhetsutövaren har en uppdaterad energihushållningsplan och under driften av sin anläggning successivt förbättrar hushållningen genom olika åtgärder. Denna praxis ger god vägledning för hur tillsynen kan bedrivas.

En mer utförlig redovisning av vägledande rättsfall på området finns i Energimyndighetens broschyr **Vägledning för tillsyn av energihushållning**.

Företagen ansvarar för energiarbetet

De krav som kan ställas på verksamhetsutövarna om åtgärder för energieffektivisering och förnybar energi måste bedömas från fall till fall. Exempelvis får inga nya krav på energihushållning ställas om det redan finns reglerat i tillståndet för verksamheten. En bedömning måste göras enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler med hänsyn till nytta och kostnader.

Vid arbetet med verksamhetsutövarnas egenkontroll av energihushållning är det lämpligt att utgå från att verksamhetsutövaren ska ta fram en energihushållningsplan. Planen ska uppdateras regelbundet med resultat och redovisning av genomförda åtgärder. Energihushållningsplanen bör grunda sig på en genomförd energikartläggning, analys av denna, förslag till åtgärder och tidplan för att genomföra dem.

Energihushållningsplanen bör inte bara vara en redovisning till tillsynsmyndigheten, utan även ett beslutsunderlag för företagets ledning. På så sätt får verksamhetsutövaren ökad kunskap vilket underlättar för företaget vid beslut om att genomföra energieffektiviseringsåtgärder. Att genomföra åtgärder är ett krav enligt hushållningsprincipen.

Här kan du få mer information

Kommunen

En nämnd i kommunen bedriver tillsyn enligt miljöbalken över flertalet verksamheter. Hos kommunen finns även energi- och klimatrådgivare som kostnadsfritt och opartiskt kan hjälpa företag med energifrågor.

Länsstyrelsen

Länsstyrelserna har tillsyn över många större verksamheter och vägleder kommunerna i deras tillsynsutövning. Länsstyrelsen har också en viktig roll för det regionala energi- och klimatarbetet.

Hitta din länsstyrelse på www.lansstyrelsen.se

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har ett övergripande ansvar för miljömålsfrågor, för naturmiljön och för allmän tillsynsvägledning.

Läs mer på www.naturvardsverket.se

Energimyndigheten

Energimyndigheten har ansvar för tillsynsvägledning i frågor om verksamhetsutövers egenkontroll när det gäller hushållning med energi och användning av förnybara energikällor. Det innebär att Energimyndigheten ska vägleda länsstyrelser och kommuner i deras arbete med dessa frågor. Energimyndigheten har mycket material som stöd för företagens energiarbete. Hos oss finns checklistor, goda exempel, nätverk samt olika ekonomiska stöd.

Läs mer på www.energimyndigheten.se

Denna broschyr är en av tre som handlar om miljötillsyn av energihushållning.

Den första **Tillsyn av energihushållning – Vad är det som gäller?** är en översikt för tillsynsmyndigheter och andra aktörer som arbetar med företagens energianvändning.

Den andra **Vägledning för tillsyn av energihushållning** är en mer djupgående genomgång av lagstiftning och tillämpning för tillsynsmyndigheter.

Den tredje **Tänk längre! – Vinn-vinn när företag effektiviserar energianvändningen** vänder sig till verksamhetsutövare.

Energimyndigheten

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna

Telefon 016-544 20 00, Fax 016-544 20 99

E-post registrator@energimyndigheten.se

www.energimyndigheten.se